

Thông tin với việc ra quyết định của cán bộ chủ chốt cấp cơ sở

Nguyễn Thị Huệ(*)

Tạp chí Triết học, số 8 (195), tháng 8 – 2007

Trong bài viết này, tác giả cho rằng, thông tin đóng vai trò quan trọng và không thể thiếu trong việc xây dựng và ra quyết định của cấp lãnh đạo, quản lý nói chung và của cán bộ lãnh đạo, quản lý ở cơ sở nói riêng. Vì vậy, để phát huy vai trò của thông tin, không những cần đảm bảo nguồn cung cấp thông tin, độ chính xác và sự đa dạng của thông tin, mà điều không kém phần quan trọng là phải nâng cao trình độ, năng lực nắm bắt, phân tích và xử lý thông tin của cán bộ lãnh đạo, quản lý ở cơ sở nhằm xây dựng và ra quyết định đúng đắn, khoa học, phù hợp với yêu cầu thực tế.

Hoạt động lãnh đạo, quản lý của cán bộ chủ chốt cấp cơ sở bao gồm các khâu: nắm bắt, thu thập và xử lý thông tin để ra quyết định; tổ chức và kiểm tra việc thực hiện quyết định; tổng kết và rút kinh nghiệm. Nắm bắt, thu thập và xử lý thông tin là khâu đầu tiên để ra quyết định, song nó lại thấm thấu trong tất cả các khâu tiếp sau của chu trình hoạt động lãnh đạo, quản lý. Đặc biệt, đối với khâu ra quyết định của người lãnh đạo, quản lý, thông tin đóng vai trò quan trọng và không thể thiếu.

Thông tin được các nhà nghiên cứu tiếp cận dưới nhiều góc độ khác nhau, với những quan niệm khác nhau. Chẳng hạn, nhà khoa học Đức E.Pietch cho rằng, “Thông tin là một sản phẩm mà với ý nghĩa công dụng của nó có thể xem ngang hàng với trữ lượng nguyên liệu của nước đó”(1); N.Viner xác định: “Thông tin là nội dung thế giới bên ngoài được thể hiện trong nhận thức của con người”(2); A.D.Uroxun định nghĩa: “Thông tin là cái đa dạng được phản ánh”(3); Lê Thị Như Hoa lại chỉ ra rằng, “Thông tin mang tính khách quan, bắt nguồn từ tính đa dạng, nhiều vẻ của cấu trúc cũng như về mối quan hệ của các sự vật hiện tượng trong thế giới khách quan”(4)... Các định nghĩa trên là cơ sở góp phần làm rõ bản chất của thông tin. Phân tích và hệ thống hoá các quan niệm đó về thông tin, chúng tôi cho rằng, *thông tin chính là sự phản ánh cái đa dạng giữa hệ thống vật chất này với hệ thống vật chất khác khi chúng diễn ra quá trình tương tác nhau.*

Sự xuất hiện và tồn tại của thông tin là một tất yếu khách quan, nó thể hiện tính đa dạng của thế giới vật chất. Song, không phải mọi tính đa dạng của thế giới vật chất đều là thông tin. Trong tính hiện thực của nó, “cái đa dạng” chỉ trở thành thông tin khi nó được phản ánh. Giữa phản ánh và thông tin có mối quan hệ chặt chẽ với nhau. Phản ánh chính là cơ sở làm xuất hiện và hình thành thông tin. Phản ánh là năng lực của hệ thống vật chất này tái hiện ở trong nó (dưới dạng đã được cải biến) những đặc điểm, thuộc tính của một hệ thống vật chất khác khi chúng chịu sự tác động qua lại lẫn nhau. Vậy, phản ánh là thuộc tính của mọi đối tượng vật chất, bất kể sự vật, hiện tượng nào trong thế giới vật chất cũng đều có năng lực tái hiện lại

những đặc điểm, cấu trúc của sự vật, hiện tượng khác khi tác động vào chúng. Khi những dấu hiệu của sự vật được phản ánh lưu giữ những đặc điểm, cấu trúc, thuộc tính trong sự vật phản ánh, chúng ta gọi đó là thông tin về cái được phản ánh đối với cái phản ánh. Về điều này, chúng ta cũng cần phải lưu ý rằng, phản ánh là cơ sở xuất hiện và hình thành thông tin, song không phải mọi phản ánh đều là thông tin, chỉ có phản ánh vật chất mới là thông tin.

Thông tin tồn tại muôn hình muôn vẻ trong thế giới tự nhiên và trong xã hội loài người. Đó có thể là những thông tin mà chúng ta cảm nhận được thông qua các giác quan của mình, nhưng cũng có thể là những gì mà giác quan của con người khó nhận biết. Nhưng dù con người có nhận biết được hay không thì thông tin vẫn tồn tại. Trong sự phát triển của kinh tế tri thức hôm nay, thông tin đã và đang khẳng định vị trí của nó. Thông tin tác động hoặc trực tiếp, hoặc gián tiếp đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Chu trình hoạt động lãnh đạo, quản lý của người cán bộ chủ chốt cấp cơ sở cũng không nằm ngoài tác động đó. Để có thể đưa ra một quyết định nào đó, trước hết người lãnh đạo, quản lý phải nắm bắt, thu thập và xử lý thông tin có liên quan.

Ra quyết định là hành động mà người lãnh đạo, quản lý tự chọn lấy một trong những khả năng, những phương án có thể có. Trong thực tế, có rất nhiều khả năng, phương án khác nhau, việc người lãnh đạo, quản lý chọn một trong số đó chính là ra quyết định. Quyết định là sản phẩm sáng tạo của người lãnh đạo, quản lý được tiến hành khi thực tiễn đặt ra yêu cầu, nhiệm vụ đòi hỏi phải giải quyết. Song, việc lựa chọn một phương án hay một khả năng nào đó lại phụ thuộc vào những thông tin mà người lãnh đạo, quản lý thu thập, tiếp nhận và xử lý được. Thông tin được xem là cơ sở, điều kiện cần thiết để chủ thể quản lý ra các quyết định. Để ra được quyết định khoa học, đáp ứng được nhu cầu thực tiễn cuộc sống, người lãnh đạo, quản lý phải thực hiện việc thu thập, nắm bắt, xử lý tốt thông tin, từ đó có cơ sở để xây dựng các quyết định. Việc thu thập, nắm bắt, xử lý thông tin của người lãnh đạo, quản lý thông qua nhiều kênh: qua các báo cáo từ cấp trên, qua các phương tiện thông tin đại chúng, qua hội họp tiếp xúc với dân, qua phản ánh của cấp dưới... Trên cơ sở những thông tin thu được và căn cứ vào thực tiễn phát triển kinh tế cũng như tiềm năng của địa phương mình mà người lãnh đạo, quản lý đưa ra các quyết định để phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương. Việc ban hành các quyết định trong quản lý đúng hay sai, kịp thời hay không kịp thời... phụ thuộc rất lớn vào việc nắm bắt, thu thập, xử lý thông tin của người cán bộ. Nếu không có thông tin hoặc thiếu thông tin, người lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở sẽ thiếu cơ sở khoa học để xây dựng và đưa ra các quyết định của mình. Nói cách khác, một trong những nguyên nhân cơ bản khiến các quyết định của người cán bộ lãnh đạo, quản lý thiếu tính khả thi, không có khả năng đi vào cuộc sống là do các quyết định đó không được xây dựng trên cơ sở có thông tin đầy đủ và chính xác.

Nhờ nắm bắt được thông tin mà người cán bộ lãnh đạo, quản lý biết rõ thực chất của sự việc, hiểu được những mâu thuẫn trong bản thân sự việc và nắm được xu hướng phát triển của sự việc. Khi những thông tin liên quan đến lĩnh vực mình phụ trách được nắm bắt đầy đủ, chính xác, kịp thời thì người lãnh đạo, quản lý sẽ tổng hợp, phân tích, đánh giá tìm ra những phương án có khả năng thực hiện được, đồng thời dự kiến tình huống có thể xảy ra trong quá trình thực hiện. Từ đó, xây dựng các giải pháp để giải quyết vấn đề một cách có hiệu quả. Người lãnh đạo, quản lý nắm thông tin không đầy đủ, nội dung thông tin thiếu khách quan, phản ánh không trung thực cuộc sống... sẽ dẫn đến việc đưa ra các quyết định một cách chủ quan, duy ý chí và sai lầm, ảnh hưởng trực tiếp đến tốc độ phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Do vậy, chất lượng của quyết định phụ thuộc nhiều vào việc nắm bắt và xử lý thông tin của người cán bộ lãnh đạo, quản lý. Thông tin mà người lãnh đạo, quản lý thu được càng đầy đủ, càng chính xác và kịp thời bao nhiêu thì việc ra các quyết định của họ càng có mức độ chính xác và tính khả thi cao bấy nhiêu. Một quyết định được coi là đúng đắn khi nó xuất phát từ cuộc sống, giải quyết đúng đắn và kịp thời những mâu thuẫn của cuộc sống, đáp ứng những nhu cầu của thực tiễn đặt ra.

Đối với người cán bộ chủ chốt cấp cơ sở, các quyết định của họ đưa ra sẽ tác động trực tiếp tới mọi lĩnh vực kinh tế – xã hội, an ninh, chính trị... của địa phương. Quyết định đưa ra đúng đắn, kịp thời sẽ thúc đẩy sự phát triển kinh tế – xã hội của địa phương đó; ngược lại, quyết định không đúng đắn, không kịp thời sẽ cản trở bước tiến của địa phương. Do vậy, để có quyết định đúng đắn phù hợp với thực tiễn địa phương, người lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở cần nắm bắt những thông tin ở địa bàn mình quản lý và nhiều thông tin có liên quan khác...; từ đó, lựa chọn phương án để ra quyết định. Thông tin cung cấp cho người cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở phải trung thực, khách quan, liên tục và có hệ thống. Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy, việc nắm bắt và thu thập thông tin của người cán bộ chủ chốt cấp cơ sở còn nhiều hạn chế, chưa phát huy hết tính ưu việt của thông tin trong lĩnh vực, phạm vi quản lý của mình. Điều này xuất phát từ nguyên nhân khách quan và nguyên nhân chủ quan. Về mặt khách quan, do điều kiện kinh tế còn nhiều khó khăn, trang thiết bị cơ sở vật chất, kỹ thuật phục vụ cho công tác nắm bắt, xử lý thông tin ở cơ sở còn thiếu và kém chất lượng; chúng ta chưa xây dựng được môi trường thông tin ở cơ sở một cách khoa học, mang tính liên tục đáp ứng nhu cầu thông tin thực tiễn ở cơ sở... Về mặt chủ quan, trình độ năng lực của đội ngũ cán bộ quản lý cấp cơ sở hiện còn nhiều hạn chế. Nhiều nơi, cán bộ không chủ động trong việc nắm bắt, thu thập, xử lý thông tin; họ chỉ trông chờ vào sự hướng dẫn chỉ đạo từ cấp trên, chưa coi trọng việc khai thác thông tin từ trong nhân dân...

Thông tin là điều kiện không thể thiếu trong việc đưa ra quyết định của người lãnh đạo, quản lý các cấp nói chung và cấp cơ sở nói riêng. Song, trong thời đại “cách mạng thông tin” hiện nay, với sự đa dạng thông tin, thông tin cùng chiều, thông tin trái chiều..., người lãnh đạo, quản lý phải sáng suốt trong việc “lựa chọn”

thông tin. Hay nói cách khác, họ phải tự trang bị cho mình một “màng lọc” tốt để không bị động trước các dữ liệu thông tin. Đối với cấp cơ sở, trong nhiều trường hợp, việc đưa ra các quyết định còn liên quan đến lợi ích của dòng họ, người thân; do vậy, đòi hỏi người lãnh đạo, quản lý khi đưa ra quyết định phải có thái độ khách quan, tôn trọng sự thực trong việc nắm bắt, xử lý thông tin.

Để phát huy được vai trò quan trọng của thông tin trong việc ra quyết định của người cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở, theo chúng tôi, cần phải thực hiện đồng bộ các giải pháp sau:

1. Tăng cường cơ sở vật chất, trang thiết bị thông tin cho cấp cơ sở.

Trang thiết bị vật chất, kỹ thuật là điều kiện khách quan, là yếu tố không thể thiếu trong công tác thông tin, giúp cho người lãnh đạo quản lý nắm bắt thông tin một cách nhanh nhạy, kịp thời, chính xác. Các trang thiết bị vật chất phục vụ trực tiếp cho công tác thông tin, như máy tính kết nối internet, máy fax, điện thoại, loa đài... được trang bị đầy đủ và hiện đại hơn sẽ giúp cho việc lưu truyền, tiếp cận các thông tin của cán bộ lãnh đạo, quản lý một cách nhanh chóng và kịp thời. Thực tế cho thấy, ở đâu có hệ thống cơ sở vật chất, trang thiết bị thông tin đầy đủ và hiện đại thì người lãnh đạo, quản lý có cơ hội đưa ra những quyết định đúng đắn, kịp thời, chính xác hơn.

Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ thông tin đầy đủ còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc trao đổi thông tin giữa cấp trên và cấp cơ sở. Trong những năm qua, mặc dù Đảng và Nhà nước đã có sự quan tâm, tích cực hỗ trợ trang thiết bị thông tin cho các địa phương, song trên thực tế, vẫn còn nhiều bất cập, chưa đáp ứng được nhu cầu thông tin ở cơ sở. Điều này ảnh hưởng không nhỏ đối với việc tiếp cận thông tin của người lãnh đạo, quản lý nói riêng và nhân dân địa phương nói chung.

Vậy, vấn đề đặt ra là phải đảm bảo tính đồng bộ, tính hiện đại của các phương tiện kỹ thuật, đồng thời đảm bảo tính thống nhất, tính tập trung và an toàn của các nguồn thông tin phục vụ cho hoạt động lãnh đạo, quản lý của cán bộ cấp cơ sở.

Để làm được điều đó, Nhà nước phải tăng cường đầu tư xây dựng cơ sở vật chất và từng bước hiện đại hoá trang thiết bị thông tin phục vụ cho công tác lãnh đạo, quản lý ở cơ sở; quan tâm củng cố và phát triển các phương tiện truyền thông đại chúng nhằm không ngừng nâng cao chất lượng của thông tin.

2. Đảng và Nhà nước cần tăng cường định hướng thông tin cho cấp cơ sở.

Việc định hướng và thẩm định các nguồn thông tin rất quan trọng. Ngày nay, xu hướng mở cửa và hội nhập quốc tế đã mở ra một môi trường thông tin rộng lớn và thuận lợi cho bất cứ lĩnh vực hoạt động nào. Chúng ta không thể phủ nhận rằng, quá trình hội nhập đã mở ra một môi trường thông tin thuận lợi cho việc tiếp cận các luồng thông tin của người lãnh đạo, quản lý, góp phần vào việc xây dựng những

quyết định đúng trong chỉ đạo và quản lý quá trình phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương. Song, chính quá trình hội nhập đó cũng đặt ra nhiều vấn đề sống còn đối với vận hội phát triển mọi mặt của từng địa phương cũng như của cả nước. Một số phần tử xấu lợi dụng sự phát triển của môi trường thông tin, lợi dụng sự tự do thông tin để truyền bá những nọc độc, tin đồn nhảm, lung lạc ý chí quần chúng nhân dân nhằm chống phá chế độ, xuyên tạc chủ nghĩa Mác – Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, chống lại sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. Trong điều kiện như vậy, để giúp cho việc ra quyết định của người lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở đảm bảo tính chính xác, khoa học, kịp thời đáp ứng được nhu cầu thực tiễn cuộc sống, cần thiết phải có định hướng thông tin từ các cấp. Trước các thông tin đa dạng, nhiều chiều đòi hỏi trong quá trình tiếp nhận phải có sự định hướng và thẩm định một cách chặt chẽ. Dù khai thác thông tin loại nào, nguồn nào phục vụ cho việc ra quyết định cũng cần thiết phải tính đến giá trị thông tin, tính hữu ích của thông tin đối với việc thực hiện mục tiêu phát triển của địa phương cũng như của đất nước trong từng giai đoạn cụ thể.

3. Tăng cường việc giao lưu, trao đổi thông tin, học tập kinh nghiệm của đội ngũ cán bộ chủ chốt giữa các xã, phường, thị trấn trong tỉnh, giữa các tỉnh khác trong cả nước.

Thông tin vốn rất đa dạng, phong phú; việc trao đổi thông tin làm tăng thêm tính đa dạng, phong phú của thông tin. Trong cuộc cách mạng thông tin hiện nay, giao lưu và trao đổi thông tin là tất yếu. Những giá trị thông tin đã vượt qua hàng rào không gian, thời gian đến với mọi hoạt động của con người trên khắp các nước trên thế giới.

Giao lưu, trao đổi thông tin mang lại hiệu quả cao cho mọi hoạt động đồng thời góp phần nâng cao giá trị, hiệu quả thông tin. Đối với hoạt động lãnh đạo, quản lý của người cán bộ cấp cơ sở, việc giao lưu và trao đổi thông tin có vai trò rất lớn trong việc hoàn thành nhiệm vụ, chức năng của đội ngũ này.

Thực hiện trao đổi thông tin sẽ làm tăng cường tiềm năng thông tin, đẩy nhanh tốc độ chu chuyển thông tin góp phần đa dạng hoá thông tin, đa chiều thông tin làm tăng tính khách quan, độ tin cậy, tính cập nhật thông tin của đội ngũ cán bộ chủ chốt cấp cơ sở. Đồng thời, thông qua việc trao đổi thông tin, đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý học tập được kinh nghiệm của nhau trong việc nắm bắt, thu thập và xử lý thông tin từ cấp trên và từ trong dân để xây dựng các quyết định. Hay nói cách khác, việc giao lưu trao đổi thông tin sẽ giúp cho người lãnh đạo, quản lý có nhiều phương án để lựa chọn, đánh giá được những thông tin nào có ích trong việc ra quyết định phù hợp với địa phương mình.

Với ý nghĩa đó, để nâng cao hiệu quả, phát huy vai trò của thông tin trong hoạt động lãnh đạo, quản lý của đội ngũ cán bộ chủ chốt cấp cơ sở, cần phải tạo điều kiện mở rộng giao lưu, trao đổi thông tin giữa các xã, phường, thị trấn trong và ngoài

tình, mở các lớp đào tạo bồi dưỡng cho đội ngũ này cách xử lý tình huống đúng đắn và khoa học. Cần phải xem hoạt động giao lưu, trao đổi thông tin giữa các cán bộ lãnh đạo, quản lý ở cơ sở là việc làm thường xuyên, có ý nghĩa quan trọng đối với việc lựa chọn các phương án và ra quyết định.

4. Nâng cao trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ cũng như trình độ lý luận cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở để góp phần nâng cao năng lực tiếp thu, xử lý thông tin của đội ngũ cán bộ này.

Thực tế cho thấy, trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ, trình độ lý luận của cán bộ cấp cơ sở ảnh hưởng trực tiếp đối với việc tiếp nhận, xử lý thông tin phục vụ cho việc ra quyết định của họ.

Trình độ văn hoá thấp thì không thể nắm bắt được thông tin chính trị, đời sống thực tiễn ở địa phương mình một cách nhanh nhạy, chính xác, không lựa chọn được thông tin nào là cơ bản, cần thiết. Đồng thời, cũng không có được phương pháp khoa học trong xử lý thông tin. Như vậy, việc ra quyết định sẽ gặp khó khăn. Trong quá trình nâng cao trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ, người lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở phải được trang bị phương pháp tư duy biện chứng duy vật. Việc trang bị phương pháp này sẽ giúp cho người cán bộ cấp cơ sở có phương pháp khoa học trong việc nắm bắt, thu thập, phân tích, xử lý thông tin để xây dựng nên các quyết định quản lý của mình.

Thực tế cho thấy, trong những năm gần đây, tỷ lệ cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở có trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ ngày càng cao, song tỷ lệ này còn hạn chế đối với cán bộ cấp cơ sở ở miền núi, vùng sâu, vùng xa. Trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ ảnh hưởng quan trọng đến việc tiếp nhận, xử lý thông tin cho việc ra quyết định. Điều này lý giải tại sao, cùng một thông tin, cùng điều kiện vật chất như nhau nhưng ở địa phương này cán bộ ra được các quyết định đúng góp phần thúc đẩy kinh tế – xã hội phát triển; ở địa phương khác, cán bộ lãnh đạo quản lý lại không đưa ra được các quyết định đúng. Thông tin là khách quan, người lãnh đạo, quản lý có trình độ năng lực chuyên môn cùng với vốn kiến thức thực tiễn phải chủ quan hoá cái khách quan để từ đó có được những quyết định đúng đắn, kịp thời, giải quyết những vấn đề do thực tiễn địa phương đặt ra. Việc xử lý tốt hay không tốt các thông tin có ảnh hưởng rất lớn đến việc ra quyết định kịp thời hay không kịp thời, chính xác hay không của người lãnh đạo, quản lý. Do vậy, việc nâng cao trình độ văn hoá, chuyên môn nghiệp vụ và trình độ lý luận là vấn đề cần thiết đối với đội ngũ cán bộ chủ chốt cấp cơ sở. Để làm được điều đó, Đảng và Nhà nước phải có kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng nhằm từng bước nâng cao trình độ cho đội ngũ cán bộ cấp cơ sở.

Tóm lại, thông tin có vai trò quan trọng đối với việc ra quyết định của người lãnh đạo, quản lý các cấp nói chung và cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở nói riêng.

Nó là điều kiện không thể thiếu trong việc xây dựng các quyết định của người cán bộ lãnh đạo, quản lý. Để phát huy hơn nữa vai trò của thông tin đối với việc ra quyết định của người cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp cơ sở, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp trên.

(*) Giảng viên Khoa Triết học, Trường Chính trị tỉnh Thanh Hoá.

(1) Dẫn theo: Đào Duy Tân. *Mấy suy nghĩ về hiệu quả kinh tế của thông tin*. Tạp chí Thông tin khoa học xã hội, số 3, 1994, tr.41.

(2) Dẫn theo: *Tập bài giảng tin học*, t.1. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Bộ môn Tin học, 1996, tr.8.

(3) A.Đ.Uroxun. *Vấn đề thông tin trong khoa học hiện đại*. Nxb Khoa học, Mátxcova, 1975, tr.25 (tiếng Nga).

(4) Lê Thị Như Hoa. *Khái niệm thông tin từ cách tiếp cận bản thể luận và nhận thức luận*. Tạp chí Triết học, số 1, 1999, tr.44- 46.